1 QUÈ ÉS LA FILOSOFIA?

Origen etimològic > Filo- (amor) - Sofia (saviesa) > GREC

Filosofia no coneixement sinó sentiment.

Plató > "thaumaizen", una emoció entre la sorpresa i l'admiració.

Allò que cerca el filòsof, és a dir, la saviesa, no es pot entendre com un coneixement fred i neutral al qual arribem a través de la curiositat. La saviesa desperta anhel i amor que promet revelar els secrets més íntims del nostre entorn. Modifica la nostra visió del món.

NAIXEMENT DE LA FILOSOFIA

- Segle VI a.C (Grècia)
- Abans de la filosofia les preguntes existencials es responien amb mites i després amb logos (argumentació i raó).

Processos de l'activitat filosòfica

1. Problematitzar
2. Conceptualitzar
3. Analitzar críticament
4. Argumentar
5. Dialogar

- Filosofia
- Metafísica

↑ Definicions

BRANQUES DE LA FILOSOFIA

Metafísica

Preguntes sobre l'existència.

Epistemologia

Qüestions sobre el coneixement i veritat.

Antropologia Filosòfica

Éssers humans i que ens diferencia.

Filosofia política

Convivència.

Ètica

Reflexiona la moral.

Estètica

Bellesa.

Lógica

Estudi dels raonaments

TIPUS DE CONEIXEMENT

Coneixement ordinari: coneixement que assumim de forma acrítica, és espontani i no tenim la necessitat de justificar la seva validesa.

Saber racional: ciència (mètode) i filosofia.

ciència {
- Formals - forma (creació humana) [mates, lògica → mètode deductiu *
- Empíriques - observable (falsables) → mètode hipotètico - deductiu

* va de lo general a lo concret → $2 \times 0 = 0$ (indemostrable)

Saber religiós

SENTIT I UTILITAT DE LA FILOSOFIA

Teòrica

- Superar l'ignorància i avançar en el coneixement.
- Allunyar-nos de prejudicis.
- Recerca de la veritat.

Pràctica

- Millora de la nostra vida, li dona sentit.
- Ens fa utilitzar el diàleg i adoptar una actitud col·laborativa que millora la societat.

(2)

L'ESTUDI DE L'ÉSSER HUMÀ

TEORIES PREEVOLUCIONISTES

Generació espontània	Creacionisme	Fixisme
Es pot generar vida a través de matèria inerta.	Tot allò que existeix s'ha creat per una divinitat.	Els éssers vius no evolucionen ni canvien.

TEORIES EVOLUCIONISTES

← Definicions

Lamarckisme (Jean Lamarck)

Els éssers vius són organismes complexos que han evolucionat d'organismes més simples per tal de poder adaptar-se millor a l'entorn.

1. La funció crea a l'òrgan.
2. L'herència dels caràcters adquirits.

- Ment
- Consciència
- Memòria
- Imaginació

Darwinisme (Charles Darwin)

Evolució de les espècies a través de l'observació.

1. Origen comú de les espècies —evolució→ diferents grups
2. Variabilitat de la descendència (no són còpies exactes)
3. La selecció natural (adaptació a l'ambient).

Problemes darwinisme

Perquè es transmeten els caràcters?

Variabilitat de la descendència

Neodarwinisme (Gregor Mendel)

- L'herencia a través dels gens (reproducció de pèsols).

COMPORTAMENTS

Innats
Comportaments instintius que no hem après.

Adquirits
Après, culturals.

(✳) Diversitat cultural

(3)

LA DIMENSIÓ PSICOLÒGICA

CONDUCTISME

Impossibilitat d'estudiar la ment a través de la introspecció, només estudiant la conducta humana i la resposta als estímuls.

PSICOLOGIA HUMANISTA

→ No es pot estudiar l'humà només amb la seva conducta externa ni només amb el seu ésser intern: cal adoptar un enfocament global.

Cada individu és un ésser únic i irrepetible.

Efocament cap al futur personal (piràmide de Maslow: autorealització)

PSICOANÀLISI

Estudi de l'inconscient (somnis, fòbies, obsessions) → desxifrar el que està reprimit

✳ Trets bàsics del procés d'hominització

Bipedisme: adopció d'una posició vertical de la columna.

Desenvolupament de la mà prènsil i del dit polze

Augmenta la capacitat cranial

Naixement prematur: els nadons arriben al món poc formats i necessiten acompanyament per sobreviure.

DIVERSITAT CULTURAL

! Etnocentrisme : doctrina que considera que la cultura pròpia es superior a les altres.

Dona lloc a : ! Relativisme cultural : totes les cultures tenen un valor intrínsec.

↳ Xenofobia : actitud de rebuig davant persones / cultures diferents.
↳ Racisme cultural: les cultures es poden ordenar jeràrquicament.

Postures davant la diversitat cultural

Assimilacionisme
Les minories adopten la cultura dominant → desaparició de la pròpia cultura.

Multiculturalisme
Defensa el valor de la diversitat cultural, el respecte i la convivència de diverses cultures (convivència separada).

Interculturalisme
Interacció entre cultures e integració.

UNIDAD 4 LA REFLEXIÓN SOBRE LA REALITAT

Metafísica: àmbit d'estudi de la filosofia que reflexiona sobre la naturalesa general de les coses, intentant donar respostes sobre el que existeix i la realitat.

Diferència entre realitat i veritat

La realitat és el que és, mentre que la **veritat** és el que **deim o creiem sobre la realitat**.
La realitat existeix per si mateixa, mentre que la veritat depen del nostre llenguatge i percepció.

LES PREGUNTES FILOSÒFIQUES SOBRE LA REALITAT

→ Què és el que existeix?

1. **Tipus de realitat**: metafísica monista
   - Materialisme metafísic: **Epicur** (la realitat es compon només de matèria)
   - Espiritualisme / idealisme metafísic: **Berkeley** (la realitat es compon del que coneixem a través de la nostra ment).

2. **Tipus de realitats**: metafísica pluralista > **Descartes** deia que es componia de 3 substàncies:
   1. subs. divina (Déu): immaterial, perfecta, eterna.
   2. subs. pensant (ànima): immaterial, imperfecta, eterna.
   3. subs. extensa (físic): material, imperfect, mortal.

? Aquells pensadors que valoren que és **impossible determinar què existeix**: nihilisme

→ La realitat és dinàmica o estàtica?

Metafísica estàtica: la realitat és **immutable i permanent**. (**Parmènides**)

Metafísica dinàmica: **el canvi i l'esdevenir** com l'esència de la realitat. (**Heràclit**)
canviant, esdevenir constant

→ La realitat segueix un ordre determinat?

Determinisme metafísic: **ordre rígid i invariable**, no hi ha espai per l'atzar.

Indeterminisme metafísic: cap força rígida, els fenòmens esdevenen per **atzar**.

→ Existeix Déu?

Propostes defensores de l'existència de Déu.

Teisme: existeix un ésser suprem que ha creat l'Univers, **intervé sobre els humans**.

Deisme: reconeix l'existència d'un Déu, però **sense influència** sobre el món.

Panteisme: **tot és Déu**. Déu = món

Propostes que neguen l'existència de Déu

Ateisme: **Déu no existeix**, producte de la imaginació.

No és possible posicionar-se racionalment l'existència de Déu

Agnosticisme: **no posicionar-se**, la raó humana no pot determinar l'existència.

Fideisme: només es pot recolzar l'existència de Déu en la **fe i la creença**.

UNITAT COMPLEMENTÀRIA
LA CIÈNCIA I LA LÒGICA

Ciència i filosofia van sorgir al mateix temps i compartien mètode i objectiu.
Segle XVI - XVII (revolució científica) → ciència i filosofia es separen.

CARACTERÍSTIQUES DE LA CIÈNCIA

- Construcció social.
- Cos sistemàtic i organitzat de coneixement.
- 6 Explicació + predicció.
- Aplicació pràctica (tècnica i tecnologia).
- Coneixement objectiu.
- Marc conceptual / paradigma → model dominant de creences, teories i mètodes que guia la investigació científica durant un període de temps.

Haurà un moment que entrarà en crisi perquè hi haurà fets que no podrà explicar.

CLASSIFICACIÓ CIÈNCIES

Ciències
- Formals (mètode deductiu): no necessita l'experiència.
  - ↳ mates, lògica.
- Empíriques (mètode hipotètic deductiu): experiència.
  - ↳ ciències naturals: física, química, biologia, geologia, astronomia.
  - ↳ ciències socials: sociologia, història, economia, psicologia, geografia.

MÈTODE CIENTÍFIC

1. Problema.
2. Formulació hipòtesi.
3. Comprovació.
   - 3.1 Predicció.
   - 3.2 Experimentació.

Comprovació

√ coincideix → corroborada → formular una teoria (paradigma)

X no coincideix → refutada

LÒGICA

La lògica és la ciència del raonament correcte.

- Expressar bé les nostres idees.
- Saber raonar correctament.

UNIDAD 5 LA REFLEXIÓ SOBRE EL CONEIXEMENT I VERITAT

Epistemologia: branca de la filosofia que estudia els problemes relacionats amb el coneixement i els criteris per decidir sobre la veritat.

Les intel·ligències múltiples
Howard Gardner → "Frames of mind"
- Lingüística
- Matemàtica
- Musical
- Espacial
- Corporal
- Intrapersonal
- Interpersonal
- Naturalista
- Existencialista

PREGUNTES DE L'EPISTEMOLOGIA

Què és el coneixement?

Coneixement: conjunt de representacions mentals o idees que els humans fan del món i de les coses.

Atenció: capacitat que permet seleccionar els estímuls que processa la ment.

Percepció: totes les capacitats humanes de captar informació.

Memòria: capacitat d'emmagatzemar la informació captada pels sentits i recuperar-la quan ja no es percep.

Imaginació: capacitat de pensar i elaborar idees que estan més enllà de les percepcions.

Enteniment: donar sentit a tota la informació processada i generada per la resta de processos mentals.

Quin és l'origen del coneixement?

EMPIRISME → el coneixement vàlid s'origina en l'experiència.

RACIONALISME → el coneixement veritable prové de la raó o l'enteniment. Les idees innates són evidents i a partir d'aquestes es pot construir la resta del saber i la ciència.

FENOMENISME → el coneixement comença amb l'experiència i el que coneixem són els fenòmens, les representacions mentals.

Hi ha diferents graus de coneixement?

Opinió
Valoració subjectiva que no es pot provar.

Creença
Idea justificada amb raons.

Saber
Creença racional vertadera (coneixement).

Que és la veritat?

Veritat – falsedat (correcte – incorrecte): quan deim que una proposició és falsa ens referim a què és incorrecta o errònia.
Veritat – mentida: intencionalitat, una proposició és incorrecta però es defensa com si fos veritat.

Quins criteris podem fer servir per distingir la veritat de la falsedat?

CRITERI DE CORRESPONDÈNCIA
Una proposició és vertadera si es correspon amb els fets de l'experiència.

CRITERI D'EVIDÈNCIA
Una proposició és vertadera si no es pot dubtar en cap sentit.

CRITERI DE COHERÈNCIA
Una proposició és vertadera si es dedueix necessàriament d'altres proposicions vertaderes.

CRITERI PER CONSENS
Una proposició és vertadera si les persones expertes en l'àmbit estàn d'acord.

CRITERI D'UTILITAT
Una proposició és vertadera si és útil en l'àmbit al qual fa referència.

És possible assolir el coneixement veritable?

Dogmatisme Descartes i Plató	Existeix una veritat absoluta que l'èsser humà és capaç d'assolir.
Relativisme Sofistes	No existeixen veritats absolutes però sí subjectives, probables o aproximades.
Perspectivisme Ortega y Gasset	Existeix una realitat i veritat, però tantes maneres de captar-la com perspectives des de la qual percebre-la.
Escepticismo Pirró	És impossible saber si existeix, o no, una veritat absoluta. Els humans no poden assolir cap mena de veritat.

EL DESACORD DE PLATÓ I SÒCRATES AMB ELS SOFISTES

Els sofistes eren mestres i pensadors que van viure a Atenes durant els segles V i IV a.C, coincidint en espai i temps amb Sòcrates.

Els sofistes defensaven el relativisme, és a dir, que la veritat depenia de cada cultura, creença o interès.
→ Protàgores: "L'home és la mesura de totes les coses". La realitat és subjectiva.
→ Trasímac: la veritat està determinada pel poder, qui té poder decideix que és veritat.

Sòcrates i Plató es van oposar a aquestes idees, pensaven que aquest pensament provocava que qualsevol idea, ben defensada, pogués ser considerada vertadera.
Segons ells la veritat era immutable i només es podia assolir mitjançant el coneixement i la raó.

Postveritat: a l'hora d'influir en l'opinió pública els fets objectius tenen menys influència que les creences personals.

TEMA 7 ACCIÓ HUMANA I ÈTICA

LA FILOSOFIA PRÀCTICA I TEORICA

Teórica: s'ocupa del coneixement de realitat i del seu sentit.
Pràctica: s'ocupa de l'acció humana i de l'impacte de les accions deliberades.

JUDICIS

Judicis de fet: expliquen de manera demostrable què passa.
Judicis de valor: reflexionen sobre la moralidad del què ha passat.

ACCIÓ MORAL

Intervenció o no-intervenció, intencionada d'un ésser humà en un esdeveniment conscient i responsable i voluntaria.

Acció positiva: l'agent decideix que la conducta consisteixi en un moviment.
Acció negativa: l'agent decideix no fer res.
Absència d'acció: l'agent no s'ha decidit ni per fer ni per no fer res, no ha deliberat sobre la seva conducta.

ELEMENTOS
Motivo, intención, medios, resultado, consecuencia.

→ Les normes morals són instruccions sobre com hem de procedir en determinades circumstàncies.

TEMA 8

EL BÉ I EL MAL EN L'INDIVIDU

El debat sobre si podem considerar bona o dolenta l'espècie humana, en la seva essència.

Defensa la bondat de l'individu (Rosseau)
L'èsser humà es bo en l'estat natural. El problema recau en el fet què l'èsser humà es veu mancat d'igualtat d'oportunitats en la societat i, en conseqüencia, de vegades fa el mal.

Defensa de la maldat de l'individu (Hobbes)
En l'estat natural les persones ens ataquem per tot, i només acordant lleis i entrant en societat, deixem d'agredir-nos.

"Homo homini lupus est" → "L'home és un llop per a l'home"

LA LLIBERTAT

Llibertat externa: fer
Llibertat interna: voler

LA RESPONSABILITAT

"Responsabilitat" = "Poder respondre"

Poder donar explicacions, aquest fet implica que la persona és responsable de quelcom és aquella aqui podem atribuir les conseqüencies.

DETERMINISME

Defensa que tot allò que passa a l'Univers ve provocat o establert per una sèrie de cadenes causals.
Els èssers humans no tenim un control real sobre allò que feim: posant en dubte la llibertat humana.

→ Determinisme metafísic
Tots els esdeveniments són causats, tot està conectat i una cosa influeix a altra = la llibertat és impossible.

→ Determinisme antropològic
"Llibertat" = "sense coacció" (Una acció es lliure si no ha estat forçada externament o internament).
Ara bé, una acció lliure també és una acció causada (causa = decisió de l'agent)

→ Determinisme genètic
→ Determinisme ambiental
→ Determinisme teològic

DEFINICIONS 2NA AVAL.

Filosofia: saber que, en comptes de centrar-se en una àrea de la realitat, com fa el saber científic, cerca donar una explicació de la realitat en la seva totalitat.

Procés d'hominització: conjunt de transformacions morfològiques, anatòmiques i fisiològiques per mitjà de les quals l'homo sapiens sorgeix com a espècie diferenciada de la resta d'homínids.

Cultura: tot allò que no està programat en l'ésser humà i que és après socialment.

Ètnia: conjunt d'individus que comparteixen una mateixa cultura i, per tant, la seva convivència es concreta al voltant d'una llengua i d'una forma de vida pròpies.

Comportaments innats: conductes que s'hereten biològicament i que estan prefixades des del naixement.

Comportaments adquirits: conductes que s'han integrat a través de l'experiència i l'aprenentatge.

Ment: conjunt de capacitats cognitives que inclouen els diversos processos psíquics, com la consciència, la memòria, la imaginació, el pensament i les emocions.

Consciència: coneixement que es té de la pròpia existencia.

Memòria: procés mental que permet codificar, emmagatzemar i recuperar informació del passat.

Imaginació: capacitat de crear representacions mentals a partir de la combinació i la manipulació d'elements percebuts pels sentits.

Símbol: signe que representa una idea amb la qual no té cap relació natural, sinó que és arbitrari i convencional.

Metafísica: àmbit d'estudi de la filosofia que reflexiona sobre la naturalesa general de les coses, intentant donar respostes sobre el que existeix i la realitat.

Epistemologia: branca de la filosofia que estudia els problemes relacionats amb el coneixement i els criteris per decidir sobre la veritat.

Enteniment: capacitat que dona sentit a tota la informació processada i generada per la resta de processos mentals.

Proposició / Enunciat: oració que afirma o nega alguna cosa; pot ser veritat o falsa.

Raonament: ~~procés mental que es caracteritza perquè es produeix un~~ procés mental a través del qual una proposició s'infereix d'unes altres proposicions.

Opinió: valoració subjectiva de la qual se n'està segur

Creença: idea de la qual se n'està segur però no es pot provar.

Certesa: idea que és certa, se n'està segur.

TEMA 10: POLÍTICA

POLÍTICA I SOCIETAT

Aristòtil descriu l'ésser humà com un animal social per naturalesa.

Per què som animals socials segons Aristòtil?

1. És sociable per naturalesa.
2. L'humà no pot sobreviure per si sol.
3. Els humans enraonem (raó i llenguatge).
4. Tenim sentit de la justícia.
5. La societat humana s'organitza al voltant de la llei, d'un codi de normes a partir de convencions i acords.

Des de la Grècia clàssica **la política** era l'activitat humana relacionada amb l'organització i la gestió de la polis, de la "cosa pública" (res pública = república) i de la regulació de la convivència a través de **la llei**, conjunt de normes reforçades amb sancions.

La política és...

Abans: exercici del poder i del govern per part de l'Estat, representat per la persona o persones en poder. (política = governador).

Ara: relacions de poder dins l'Estat, organització de les institucions. Altres factors que poden influir (sindicats, institucions religiosos, mitjans de comunicacions...).

EL PODER

Capacitat d'influir, directament o indirectament, sobre el comportament d'altres, i moltes d'aquestes relacions de poder es basen en convencions.

Aspectes que determinen el poder polític

Autoritat: capacitat de posseir el poder de forma acceptada.
Legitimitat: Prestigi atorgat a les persones que exerceixen el poder.
Influència: Capacitat de convèncer la ciutadania.
Força: Capacitat d'obligar activament a acceptar les normes.

Qui ha de tenir el poder? (Teories basades en la desigualtat natural)

Els savis manen (Plató)
Les persones son diferents per naturalesa:
- Concupiscible → personas a las que les domina lo material.
- Irascible → las personas a las que les domina la valentía y el coraje.
- Racional → savis

Els més forts manen (Trasímac)
Es tracta d'un fet natural en l'èsser humà: la superioritat natural d'unes persones sobre les altres és la fortalesa, l'exercici de la violència i la dominació.
(Nietzsche): hi ha 2 tipus d'invidus, els forts i els dèbils.

Els triats per la divinitat manen (Agustí d'Hipona)
Les persones que tenen dret a posseir el poder polític són aquelles triades per la divinitat: hereditari, sagrat i inqüestionable.

Teories contractualistes (igualtat natural)

Thomas Hobbes (**monarquia absoluta**) → garanteix la seguretat i la pau.
L'èsser humà és egoista per naturalesa.

John Locke (**monarquia parlamentària**) → garanteix els drets naturals.
L'èsser humà té drets naturals. → divisió de poder.

Rosseau (**democràcia participativa**) → els individus cedeixen els seus drets a la voluntat general.
Bondadós, conflictes en comunitat.

John Rawls (**democràcia representativa**) → "vel d'ignorància"
Diferències naturals i culturals

L'ESTAT

Organització que pretén monopolitzar el poder sobirà sobre les persones d'un territori a través d'un ordenament jurídic unitari. Té el monopoli de la violència física legítima.

L'Estat modern presenta unes institucions que:
despersonalitzen: el poder recau en institucions i no en persones.
despatrimonitzen: les institucions no son propietat de persones, son de l'Estat.

Característiques de l'Estat modern:
- Comunitat humana
- Territori delimitat per fronteres.
- Monopoli del poder i exercici legítim de la força.
- Protecció de les persones.
- Ordenament jurídic i unitari.

> Maquiavel (realisme polític): la política no ha de tenir res a veure amb la moral, s'ha de mantenir l'Estat "el fi justifica els mitjans".

CLASSIFICACIÓ D'ESTATS

Monarquia absoluta (s. XV - XVII)
Una sola persona, el rei, exerceix el poder. Posseeix el monopoli de la força. Està per sobre de les lleis que crea. No hi ha ciutadans, són súbdits sense drets.

Estat liberal de dret / Estat mínim (s. XVII - XIX)
Reconeixement i respecte dels drets i llibertats individuals. Hi ha separacions de poders. Intervé poc en l'activitat econòmica (capitalisme). Suf. censetari.

Estat democràtic de dret (Finals s. XIX)
Reconeixement de drets polítics plens a tota la ciutadania. Sufragi universal.
Objectiu: el bé comú.

Estat social i democràtic de dret / Estat del benestar (s. XX)
Es fonamenta en la igualtat de drets, sobretot polítics: no és real si no hi ha igualtat econòmica i social. Es requereix la intervenció de l'Estat per generar riquesa i, sobretot, redistribuir-la equitativament entre la població. Objectiu: la justícia i la equitat.

DEMOCRÀCIA

Sobirania nacional: col·lectiu
Sobirania popular: representat

Democràcia participativa directa (antiga Grècia)
Presa de decisions de la ciutadania en accions puntuals.

Democràcia participativa deliberativa
Implicació de la ciutadania en la discussió i presa de decisions polítiques.

Democràcia representativa
Permet triar les candidatures que representaran la ciutadania, que legislen i governen en nom del poble.

ELS LÍMITS DE L'AUTORITAT POLÍTICA

Principi del dany (Mill)
Aquelles accions que només afecten la persona que les fa, aquesta té absoluta llibertat per fer-les (principi de llibertat).
L'Estat només té dret d'intervenir i limitar la llibertat dels individus a fi d'impedir el dany dels altres.

Dret a la revolta civil (Locke)
Ha de considerar-se com a legal i legítim, ja que en el moment en el que el govern no compleix amb les responsabilitats per les quals ha estat escollit està trencant el pacte social.

IDEOLOGIES POLÍTIQUES

Ideologia: conjunt d'idees respecte a la societat i tot el que hi està relacionat (economia, benestar social, ciència, moral, etc.) i, alhora, al conjunt de propostes que permetrien a la societat assolir el bé.

Liberalisme

- Salvaguarda de les llibertats individuals i en l'establiment clar dels límits en l'autoritat.
- S'oposa a l'intervenció de l'Estat.
- Capitalisme i democràcia.

Socialisme

- Defensa 3 trets bàsics:
  - El liberalisme i el capitalisme generen desigualtat i pobresa.
  - Defensa la igualtat d'oportunitats i de tractament.
  - Defensa la sobirania popular.

Conservadorisme

- Manteniment de l'ordre i de les tradicions.
- Evitar el canvi.
- Objectiu: ordre social

Comunisme

- Promou eliminació de classes socials.
- Funcionament basat en recursos públics.
- Objectiu: acabar amb les diferències

Anarquisme

- Considera qualsevol autoritat és opressiva. El poder suprimeix les creences i les accions per creure o actuar segons les preferències d'un altre.

Ecologisme

- Protecció del medi ambient.
- Objectiu: equilibrar el progrés humà amb la cura del medi.

Feminisme

- Igualtat real entre homes i dones, equitat de gènere.
- Defensa del col·lectiu LGTIBQ+ i protecció de minories.

Nacionalisme

- Sentiment de pertinença a un territori.
- Defensa la unió de l'Estat i la nació.
- Utilitza símbols compartits.
- Remarca diferències amb altres nacions.

Pacifisme

- Afirma que les armes sempre provoquen la desgràcia. Guanyar amb l'ús d'armes sempre inclou fer o rebre el mal, una victòria amb violència no es pot celebrar mai.
- No és contrari al conflicte, sinó a com s'afronta: la violència.